

שחזרו והתירו הכל אפי' שלא לצורך כלל. וכן הביא הריטב"א (קכג: ד"ה אלא) בשם הרא"ה. ולהלכה פסק השו"ע (סי' ש"ח ס"ד), "כלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו אפי' אינו אלא לצורך הכלי שלא ישבר או יגנב אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלו. כתבי הקדש ואוכלין מותר לטלטלם אפי' שלא לצורך כלל". ובמ"ב (ס"ק כ"ג) הביא דברי השל"ג שהבאנו להתיר טלטול כוסות וצלוחיות וכדומה בטלטול אפי' שלא לצורך כלל. אך הביא שיש מחמירים (ובשעה"צ כתב דזוהי משמעות הרמב"ם). וכן משמע בט"ז (סק"ב) שהחמיר בזה. וכן החמיר השו"ע הרב (ס"ק י"ז).

בעה"ש (סי' ש"ח סט"ו) הקשה מה חשיב טלטול שלא לצורך, הלא בכל מקרה שמטלטל דבר יש בעצם טלטולו צורך כל שהוא. ותירץ, "וצ"ל כגון דאינו אלא מתעסק בעלמא ואין לו שום כונה בטלטולו אך אם יש לו תענוג במה שמטלטלו נהי דבמלאכתו לאיסור לא נחשוב זה צורך הגוף מ"מ במלאכתו להיתר ודאי דמותר". וראיתי בספר נחלת ישראל על הל' מוקצה (פ"א אות ד') שהביא בשם החזו"א (ספר מעשה איש ח"ב עמ' ק"ו) דמילוי רצונו של אדם חשיב לצורך. וראיתי בחזון עובדיה (שבת ח"ג עמ' ז') שהביא משו"ת באר משה (ח"א סי' כ"ג) שכתב הלוקח מזלג מן השלחן ומשחק בו כדי להשקיט גורמי העצבים שלו אין לערער עליו בזה.

ובספר מפני הרב (עמ' פ') הביא הגרצ"ש שליט"א שהגרי"ד זצ"ל חשב שיש איסור גמור לשחק בשבת בכמין מתעסק במזלג או כפית או כוס שעל השלחן. וכן הביא בלשון עובדיה בשם הבן איש חי (מקץ אות א') דאם משחק בכלי השלחן משום זידים עסקניות הם זה נקרא שלא לצורך. ולאחרונה יצא לאור כמה שרידים מח' המהר"ל מפראג ובנו ר' בצלאל על מס' שבת (ישורון כרך כ"ט אלול תשע"ג בעריכת הרבנים שלמה ואברהם גאטעסמאן) ושם (עמ' נ"א) כתב, "ואמנם בכל תפוצות ישראל נוהגין בה היתר". והמו"ל הסביר שהכוונה לטלטול כוסות וצלוחיות שלא לצורך כלל. וכתב הר' בצלאל דיש להצדיק המנהג ולדחות דברי הר"ן (וס"ל דלא כשלטי

(קכג:): **טלטול כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך.** איתא בגמ' ת"ר בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת מקצוע של דבילה וזוהמא ליסטון של קדרה וסכין קטנה שעל גבי שלחן התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחרישה. מאי התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו ... אלא אמר רבא התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו וחזרו והתירו מחמה לצל וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא ... ע"כ.

ונחלקו הראשונים אם בסוף מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך. כתב הר"ן (מח. בדפי הרי"ף ד"ה ואיכא) דמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל, אבל שלא לצורך כלל אסור מדלא חזרו להתיר לגמרי. [ועי' במאירי (קכג: ד"ה אפיית) שכתב, "וכל שאין בה צרך כלל אין ראוי לטלטלו בחנם". וקצת משמע מלשונו שאין זה איסור גמור.] ועי' בחידושים המיוחסים להר"ן (קכג: ד"ה וחזרו) שהביא עוד ראי' לזה מהא דלא השתמשו בקנים בעת השמטת לחם הפנים (קכד.), ומ"מ כתב דכתבי קדש ואוכלין שלא נאסרו בטלטול מעולם "כל המחמיר עליו להביא ראיה". ולכאורה ה"ה לג' הכלים שהזכירם הגמ' שלא גזרו עליהם כלל. וכן כתב בשלטי הגבורים (מח. בדפי הרי"ף אות א'), "ולפ"ז כוסות וקערות וצלוחיות ... נ"ל שיהיו מותרים לטלטלן שלא לצורך כלל כיון שמתחלה לא נאסרו".

ועי' ברמב"ם (פכ"ה שבת ה"ג) שכתב, "כל כלי שמלאכתו להיתר בין היה של עץ או של חרס או של אבן או של מתכת מותר לטלטלו בשבת בין בשביל עצמו של כלי בין לצורך מקומו בין לצורך גופו". והעיר המ"מ דמשמע מדבריו דטלטול שלא לצורך כלל אסור. והביא שכן דעת הרשב"א (מג: ד"ה כבר) שכתב כן מדלא התירו הצלה שאינה מצויה אף בדבר הניטל בשבת.

אך עי' בחידושי הר"ן (קכג: ד"ה מה לי וקכו: ד"ה כי פליגי) שכתב דמחמה לצל פירושו "בכדי" (ולאו דוקא לצורך הכלי). ולפ"ז מפורש

הגבורים דהר"ן רק התיר בכתבי הקדש ואוכלין אבל לא בכוסות וצלוחיות), "דהא דאמרינן לא מחמה לצל לרבות קאמר, לא מיבעיא דאם מטלטל שלא לצורך כלל מותר אפ"ה אמרינן דלמא דעתיה לצורך הוא אלא אפי' מחמה לצל דנראה לעין כל דדעתיה אינה לצורך הוא רק כדי שלא לבקע בחמה". וסיים, "מ"מ נראה לי הדיוט בצלאל כל המחמיר תבוא עליו ברכה". וע"ע בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' ת"ג).

(קכה.) נגיעה במוקצה. כתב המאירי (ד"ה כל מה), "כל מה שאסרנו בחריות ומדבך של אבנים וכיוצא בהם פירושו שהיו צריכים לטלטלן לישב עליהם במקום אחר שאלו לישב במקומן אף מחשבה אין צריך בהם שישבה בלא טלטול אינו כלום ומעשים בכל יום שיושבים על האבנים שאין זה טלטול אלא נגיעה בעלמא כנגיעה בכותלים או בקרקע וכל שנאסר בטלטול מותר הוא בנגיעה לבד שאין הנגיעה כלום אלא שבדברים שאפשר לנגיעה שתבא לידי טלטול ראוי להפריש הואיל ואין צריך לנגיעתו ויש חולקין בזו אלא שגדולי הדורות שלפנינו כתבוהו כן".

ועי' בריטב"א (מז. ד"ה אמר רבא) שכתב דנר ושמן ופתילה דהם בסיס לדבר האסור היינו לשלהבת שהוא דבר האסור ליגע בו. ועי' בירושלמי (ביצה פ"ה ה"א הובא ברא"ש ריש ביצה) דאיתא שם ביצה שנולדה ביו"ט ושמואל אמר כופין עליה כלי א"ר מנא ובלבד שלא יהא כלי נוגע בגופה של ביצה, ע"כ. ומשמע מזה דיש איסור נגיעה בביצה. ועי' בתרומת הדשן (סי' ס"ז) שכתב שדוחק לומר שהירושלמי איירי דוקא בביצה דהוויא דבר המתגלגל דאם הי' הכלי נוגע

בה א"א שלא יזינה ממקומה. [אך כן כתב המ"מ בפירושו דברי הראב"ד (פכ"ה שבת הכ"ג) שהביא דברי הירושלמי.]. אלא לפי התה"ד נגיעה לצורך דבר המוקצה אסורה אבל נגיעה לצורך דבר שאינה מוקצה מותרת, כמו שחילקו התוס' (מג: ד"ה דכו"ע) לענין טלטול מן הצד.

פסק המחבר (סי' ש"ח סמ"ב), "דבר שהוא מוקצה מותר ליגע בו ובלבד שלא יהא מנענע אפי' מקצת". וכן פסק הרמ"א (סי' ש"ח ס"ג), "כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי. ולכן מותר ליגע במנורה שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש". וע"ע ברמ"א (סי' תקי"ג ס"א). ופסק המחבר (סי' ש"י ס"ו), "כל דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו מפני שאוסר הכלי בטלטול ונמצא מבטל כלי מהיכנו אבל מותר לכפות עליו כלי ובלבד שלא יגע בו". וכתבו המג"א (סק"ג) והט"ז דהעיקר כחילוק התה"ד. ואילו הגר"א ואחריו המ"ב (סי' כ"ב) נטקו דהעיקר כהמ"מ. ובספר טלטולי שבת (עמ' רל"ג) העיר דלפי המג"א דהמחבר נקט כהתה"ד יוצא דיש מחלקות בין המחבר והרמ"א, דלהמחבר אסור ליגע במוקצה כל היכא דנוגע לצורך דבר המוקצה ואילו להרמ"א מותר כל זמן שלא עשוי להתנענע ע"י הנגיעה, ואילו להגר"א אף להמחבר רק אסור היכא שעשוי להתנענע. וכתב העה"ש (סי' ש"ח אות ס"ח), "מיהו נראה דכל זה הוא לצורך קצת אבל שלא לצורך כלל למה יעשה כן". אך בספר נחלת ישראל (פתיחה אות א') העיר דמדברי המאירי שהבאנו משמע דאין צורך כלל לפרוש מנגיעת מוקצה ד"אינו כלום".

עיקר תוס' פרק פרק מפנין ופרק ר"א דמילה

(קכז.) אע"ג	(קלב:) הדר, האי עשה
(קכז:) כיון	(קלג.) ותנן
(קכח.) אבל, ונתן, דחזי, מטלטלין	(קלג:) לועס
(קכח:) בשר, קמ"ל	(קלד.) הכא
(קכט.) רבא	(קלד:) מי גרע
(קכט:) מי, דליכא, מאה	(קלה.) ולא ספק, לא נחלקו, בן שמנה, מפני
(קל.) ר"א	(קלה:) כגון קמא, כל ששהא
(קל:) שלא, ומי, ניתקו	(קלו.) מימהל
(קלא.) מי, ושויין	(קלו:) ואם
(קלא:) סד"א, שכן, ואי	(קלו:) מל, אביי, ידיד
(קלב.) אפשר, לא, תאמר, ושויין	